

تیره فرفیون

و

کاربردهای اقتصادی آن

تألیف

امینه زینالی

(عضو هیات علمی پژوهشکده علوم پایه کاربردی جهاد دانشگاهی)

۱۳۹۵

سرشناسه	زینالی، امینه - ۱۳۴۷
عنوان و نام پدیدآور	تیره فرقیون و کاربردهای اقتصادی آن / تالیف امینه زینالی.
مشخصات نشر	تهران: جهاد دانشگاهی، واحد شهید بهشتی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۷۷ ص: مصور؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۴۷۹-۰۸۴-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیا	
یادداشت	این کتاب در باره تیره گیاهی فرقیون و کاربردهای آن در صنعت و رنگری میباشد
موضوع	فرقیونیان
موضوع	Euphorbiaceae
موضوع	فرقیونیان--جنبه های اقتصادی
موضوع	Euphorbiaceae-- Economic aspects
شناسه فزود	جهاد دانشگاهی، واحد شهید بهشتی
رده بندی ننگره	۱۳۹۵: ۴۹۵/۴۹ QK۴۹۵
رده بندی دیو	
شماره کتابشناسی	۴۶۳۰۹۰

عنوان: تیره فرقیون و کاربردهای اقتصادی آن

تالیف: امینه زینالی

ویراستار علمی: میترا پارسا

طرح روی جلد: منا کاشانچی

ناشر: جهاد دانشگاهی شهید بهشتی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۷۹-۰۸۴-۳

قیمت: ۱۰۰۰۰ ریال

مرکز پخش و توزیع:

مرکز پخش و توزیع: تهران- اوین دانشگاه شهید بهشتی پژوهشکده علوم پایه کاربردی صندوق پستی ۱۹۶۱۵

۱۹۶۱۵ تلفن: ۲۲۴۳۱۹۳۳-۰۲۱

کلیه حقوق این اثر متعلق به جهاد دانشگاهی شهید بهشتی می باشد. هرگونه چاپ و تکثیر کل یا قسمتی از محتویات اثر به هر صورت اعم از فتوکپی، برداشت به صورت دست نویس و غیره بدون اجازه کتبی از ناشر ممنوع است و متخلفان به موجب قانون حمایت از ناشران تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

پیشگفتار

با توجه به ارزش اقتصادی گیاهان رنگده متأسفانه عدم شناسایی آنها سبب گردیده تا کوشش کافی در بهره‌برداری و در نتیجه استفاده صحیح از آنها به عمل نیاید.

ارزش و اهمیت استفاده از رنگ‌های طبیعی در صنایع مختلف، بخصوص در صنعت قالی و فرش دستباف علیرغم توسعه رنگ‌های شیمیایی امروز به همگان آشکار شده است.

در این کتاب حائس تیره فرفیون (Euphorbiaceae) از نظر گیاه‌شناسی و کاربردها و اهمیت اقتصادی مورد بررسی قرار گرفته است. بررسی منابع و مقالات متعدد حاکی از آن است که این تیره گیاهی جزء ۴ الی ۵ تیره بزرگ گیاهان گلدار می‌باشد و در تهیه کائوچو، روغن‌های صنعتی و دارویی و همچنین بهیبه رنگ‌های گیاهی و غیره دارای اهمیت هستند.

این کتاب قدم بسیار کوچکی است در بیان اهمیت شناسایی فلور گیاهان بومی ایران و حفاظت از تنوع زیستی و توسعه پایدار، که امید است توسط نویسندگان و محققین ارجمند کشور تداوم یابد. در ضمن از ریاست محترم و معاونت پژوهشی پژوهشگاه علوم پایه کاربردی جهاد دانشگاهی به جهت فراهم آوردن زمینه تحقیق و گردآوری مطالب کتاب کمال تشکر و تقدیر را دارد. بدیهی است که کتاب پیش رو خالی از اشکال نمی‌باشد. لذا از خوانندگان، محققین و همکاران گرامی تقاضا دارد، موارد را یادآوری نمایند تا در چاپ‌های بعدی مرتفع گردد.

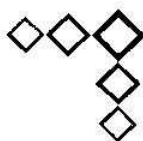
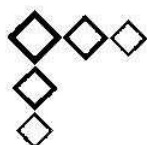
امینه زینالی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
❖ مقدمه	۶
❖ فصل اول : معرفی تیره فرفیون در ایران و جهان	۹
تیره فرفیون	۱۱
سیمانت تیره فرفیون و گیاهان مهم آن	۱۲
موصیفات گیاهشناسی	۱۳
اختصاصات دستگاه رویشی	۱۳
اختصاصات دستگاه زایشی	۱۴
اختصاصات سریشی	۱۶
معرفی جنس های کوه های تیره فرفیون در ایران	۱۷
جنس فرفیون (<i>Chrophora</i>)	۱۷
جنس اندراکته (<i>Andradrache</i> L.)	۱۸
جنس مرکوریالیس (<i>Mercurialis</i> L.)	۱۹
جنس کروزوفورا (<i>Chrozophora</i> L.)	۱۹
جنس کرچک (<i>Ricinus</i> L.)	۲۰
❖ فصل دوم : کاربرد و اهمیت اقتصادی گیاهان تیره فرفیون	۲۳
جنس <i>Chrozophora</i>	۲۶
جنس کروتون	۲۹
جنس آلوریئس	۲۹
جنس ژاتروفا	۳۰
جنس مالوتوس	۳۱
جنس هوا	۳۱
جنس هورا	۳۱
❖ فصل سوم : کاربرد گیاهان تیره فرفیون در رنگرزی	۳۵
رنگ های طبیعی و کاربرد آنها	۳۷
رنگ های طبیعی حاصل از گیاهان	۴۲
دندانها	۴۳

۴۶		خصوصیات و شیمی رنگ‌های طبیعی
۴۷		تکنولوژی تولید رنگ‌های طبیعی
۴۸		کلیات رنگ‌رزی با گیاهان
۴۹		ثبات نوری و شستشویی رنگ‌های گیاهی
۵۱		گیاهان رنگده تیره فرفیون
۵۵		گیاهان رنگده تیره فرفیون در ایران
۵۹		فصل چهارم: مزایای استفاده از رنگ‌های گیاهی
۶۳		مزایا و محدودیت‌های رنگ‌های طبیعی
۶۹		منابع

www.ketab.ir

مقدمه

رنگ‌های گیاهی تا اواخر قرن نوزدهم بیشتر برای رنگرزی بخصوص در صنایع دستی استفاده می‌شدند. با توسعه رنگ‌های سنتتیک ارزان که جایگزین رنگ‌های طبیعی شدند کشت گیاهان رنگده تقریباً منسوخ شد.

هم اکنون علاقه به رنگ‌های گیاهی در اروپا، امریکا و ژاپن دوباره رونق گرفته است. این مسئله ناشی از افزایش وارد آلرژیک حاصل از رنگ‌های سنتتیک و همچنین تغییرات زیست‌محیطی و آلودگی‌های ناشی از آن می‌باشد. در حال حاضر هند و تایلند اولین بته فروش رنگ‌های گیاهی را به کشورهای توسعه یافته دارند.

باتوجه به قدمت استفاده از گیاهان رنگده در ایران همچنین افت صنعت فرش ایران در عرصه بین‌المللی که ناشی از کیفیت پایین حاصل از رنگ‌بندی و طرح‌های آن می‌باشد، لزوم توجه به رنگ‌های گیاهی را در ایران ضروری می‌سازد. دیر زمانی بود که صنعت فرش دستباف ایران

در عرصه بین‌المللی حرف اول را می‌زد ولی اکنون کشورهایی چون ترکیه، پاکستان و برخی کشورهای آسیای صغیر با تقلید از طرح‌ها و رنگ‌های اصیل ایرانی گوی سبقت را از ایران ربوده‌اند. بررسی منابع فارسی درخصوص گیاهان رنگده مبین این واقعیت است که تاکنون بررسی علمی و قابل توجهی بر روی گیاهان تیره فرفیون (Euphorbiaceae) انجام نشده است، دروغ از این واقعیت که این تیره، گیاهی همدون *Chrozophora tinctoria* L. را در خود جای داده است که به نیل ایرانی مشهور است و رنگ نیل از جمله رنگ‌های پرطرفدار و قابل ارزش در صنعت رنگرزی با رنگ‌های طبیعی می‌باشد.

تهران ۱۳۹۵